

בס"ד
שיעורו "ליל שישו"
בישבה"ק ברכת יצחק
שנה ט'
פרשת כי תצא
בגדר חיוב מצות שילוח הקן
פכ"ב פ"ו "כי יקרא קן צפור לפניך"

מח' הפוסקים ברואה קן ציפור האם חייב לשלח

א. נחלקו הפוסקים, באופן שאדם רואה קן ציפור, האם בראייתו זו חל עליו חיוב לקיים מצות שילוח הקן, או דילמא שהיא מצוה של רשות, דהיינו שרק אם חפץ ליטול האפרוחים או הביצים, מחובתו לשלח האם קודם לכן, אבל אם לא היה חפץ בהם אינו חייב בשילוח הקן, אלא שאם שלח קיים מצוה. דעת החוות יאיר (סי' ס"ז) שכשרואה אדם קן ציפור הרי הוא מתחייב לקיים מצות שילוח הקן. ואחת מראיותיו היא שהנה שנינו בגמ' בחולין (דף קל"ט ב'), תנו רבנן "כי יקרא קן ציפור לפניך", מה ת"ל לפי שנאמר "שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך" יכול יחזור בהרים וגבעות כדי שימצא קן, ת"ל "כי יקרא" במאורע לפניך קן. והיינו רק אם מזדמן על דרך מקרה, אבל אינו צריך לתור ולחפש אחר קן ציפור. אומר החות יאיר שמשמע שלולי הפסוק של "כי יקרא", היה עליו לחזר אחר קן כדי לקיים המצוה, ואזי ודאי שהמובן הוא שיש מצוה חיובית בדבר שעליו להתאמץ ולתור אחר קן כדי לקיים המצוה, ועתה שנתמעט, שאין צריך לחפש, כל המיעוט הוא על כך שאינו צריך לחפש את הקן, אבל אם מזדמן לפניו נשאר הדבר כפי שהיה קודם המיעוט של כי יקרא, שמוטל עליו חובה לקיים מצות שילוח הקן. וכ"כ רעק"א (יו"ד סי' רצ"ב ס"א) שדעת החכם צבי (סי' פ"ג) אך יע"ש בסוף תשובתו ולכאורה משמע מדבריו להיפך וצ"ע.

אמנם הרבה מן הפוסקים חולקים על החו"י ודעתם שגם אם רואה קן, ואם איננו מעונין בביצים או באפרוחים לא מוטל עליו לקיים מצות שילוח הקן ויכול לפנות לדרכו, אלא שאם עשה כן קיים מצוה. יעי' במקנה (בקדושין דף מ"א א' ד"ה מצוה), ודימה זאת לפירות טבל שאם אינו רוצה לאכול את הפירות אינו חייב לעשר. וכן החזון איש (יו"ד סי' קע"ה ס"ב) והחתם סופר (בחי'דושיו לחולין שם) ועי' בדבר אברהם ח"ב סי' ח' אות כ"א שלפי פירושו בגמ' אין ראייה כלל לדברי החו"י, ועי' בתורה תמימה דברים פרק כ"ב הערה ס"ח מה שהרבה בחבילי קושיות על החו"י הנ"ל, והביא מדברי הר"ן בחולין דף ק"מ א' שמפורש בדבריו שאינו חייב במצוה זו).

כמה ספיקות למעשה לשיטת החו"י

ב. ולאור דעת החות יאיר שיש מצוה חיובית לשלוח האם, כאשר רואה לפניו קן ציפור, יש לדון בכמה ספיקות, העולות לאור דבריו, ראשית, מה הדין בראובן שראה קן ציפור, ולאחמ"כ שמעון ראה את אותו הקן, האם גם שמעון חייב בשילוח, או דילמא שמכיון שכבר ראובן חייב בשילוח לא חל חובת

שילוח על שמעון, ואם יקדום וישלח, יהיה חייב לראובן עשרה זהובים (כמבואר בחו"מ סי' שפ"ב לגבי החוטף מצוה לחבירו).

ואם תימצי לומר ששניהם חייבים, יש לדון מי קודם לקיום המצוה, האם ראובן שראה ראשון ונתחייב קודם בשילוח האם הוא קודם, או דילמא שכיון שהוא חובת גברא ואין לו בעלות על הקן כלל, לא שייך גביו דיני קדימה למצוה, ואמרינן כל הקודם זכה.

ובפשטות הסברא נותנת שאין לראובן זכות ראשונים, מכיון שהקן הוא הפקר, אך אולי השני צריך להמנע מלשלוח כל עוד שהראשון מתכוין לשלוח משום שהראשון דינו כעני המהפך בחררה ובא אחר ונטלו נקרא רשע, שכיון שהראשון התכוין לקיים המצוה, נמצא שהשני חוטף לו המצוה, ואם יקדימו וישלח יהיה חייב לו עשרה זהובים. (אך עדיין תלוי הדבר במח' הראשונים בקדושין דף נ"ט א' האם נקרא רשע גם כאשר העני מהפך בחררת הפקר, דדעת ר"ת בתוס' שם שאם אינו יכול למצוא במקום אחר אין הנוטל נקרא רשע).

האם ניתן לקיים מצות שילוח הקן בשותפות

ג. עוד יש לדון האם אפשר שראובן ושמעון יקיימו כאחד את מצות שילוח הקן, באופן שישלחו את האם ויטלו את הביצים כאחד, שהנה לגבי מלאכת שבת קי"ל (שבת צ"ב ב') שנים שעשו פטורים (במקום שכל אחד יכול לעשות לבדו) הרי לן שלא נחשב הדבר למעשה כאשר שנים עושים יחדיו, ומעתה י"ל גם כאן שאי"ז נחשב למעשה שילוח לגבי כל אחד מהם, כאשר שניהם עושים כאחד. (ואמנם לגבי הזכייה בביצים אפשר לקנות כאחד, אך לגבי שילוח האם, יתכן שאינו נחשב למעשה).

ואולי אין לדמות מעשה מצוה, למלאכת שבת, משום שרק לענין מלאכת שבת נאמר שלא נחשב למלאכה, וכ"כ הרשב"א (שו"ת ח"א סי' כ"ח) והמקור חיים (סי' רס"ו) שלא מצינו שנים שעשו פטורים לגבי שאר איסורים, כגון שנים שחרשו כאחד בשביעית, או שנים שבישלו כאחד בשר בחלב. ומאידיך המנח"ח (מצוה ל"ט אות ט"ו) כשדן באיסור התורה לעשות צורת אדם, העלה לדון מה הדין בב' אנשים שעשו כאחד צורת אדם.

וכן מצינו בשו"ת האלף לך שלמה (להגר"ש קלוגר או"ח סי' שע"ב) שכתב ששנים שנטלו לולב כאחד, לא יצאו שניהם יד"ח מכיון שהיו כשנים שעשו ולא נחשב מעשה אצל אף אחד מהם. ולאור דבריהם יש מקום לדון לגבי שילוח הקן שנעשה ע"י שנים, שלא עולה להם המצוה אם שילוחו כאחד.

ויתכן שגם אם נאמר לגבי לולב ששנים שנטלו כאחד לא יצאו יד"ח, מ"מ יש לחלק בין מצוה התלויה במעשה גרידא, לבין מצוה שעיקרה הוא התכלית, כגון בפריקה וטעינה, ושאר מצות שתכליתם להועיל לזולתו שמסתבר ששני העושים הם בכלל המצוה, ולפי"ז יש לדון בשילוח הקן האם המצוה היא מעשה השילוח, או התכלית שלא יהיה צער לאם.

האם מועיל שליחות בשילוח הקן

ד. אך גם אם נאמר לגבי שילוח הקן ששנים שעשו כאחד לא חשיב מעשה ניתן לפתור הדבר, עפ"י מה שכתב הדבר אברהם (ח"ב סי' ח' אות י"ג) בדעת הרמב"ם שמועיל שליחות, בשילוח הקן, וא"כ יכולים למנות יחדיו שליח לקיים המצוה באופן שאת המעשה יעשה אדם אחד, אך מעשהו יתיחס לב' אנשים (ובאמת גם השליח עצמו מתחייב בשילוח).

וראיתי שהביאו תשובת הגר"ח קניבסקי שליט"א שאמר ששניהם יכולים לקיים מצות שילוח הקן יחדיו, ואזי ימצא שכל אחד קיים "חצי מצוה" והוסיף ואמר שהגם שאכילת חצי כזית מצוה אינה בכלל

מצוה כלל (ומ"מ דנו הפוסקים שיש בזה גם ענין של מצוה, מ"מ ודאי שאינו חצי מהמצוה השלמה אלא ענין בפנ"ע) מ"מ טעם הדבר שאכילת חצי כזית מצה אינו בכלל שם אכילה כלל, משא"כ כאן יש למעשיהן שם של שילוח הקן.

אך יש לדון בזה לשי' החוות יאיר שכל אחד התחייב במצוה, נמצא א"כ כשקיים יחד עם חברו את מצות השילוח ועלה בידו רק חצי מצוה א"כ כלפי החצי מצוה הנוסף הרי הוא מבטלה, שהרי נתחייב בקיום מצוה שלימה, וכל הרעיון לעשות את המצוה ביחד מועיל לשיטות הסוברות שאין כאן חיוב אלא שאם ברצונו ליטול את הביצים עליו לשלח את האם קודם, ואכן גם כשעושה זאת בהדי חברו עושה כפי שציוותה התורה, אבל אם נאמר שהוא חיוב ככל מצוה חיובית א"כ כמו שלא יעלה על הדעת לקיים חצי מצות לולב, ה"נ חייב בקיום מצוה בשלמותה וצ"ע.